

**Magyar Gyógyszerésztörténeti Társaság**  
**www.gyogyszeresztortenet.hu**  
**2018 október 25.**

**BUDAPEST XVII. KERÜLETÉNEK**  
**GYÓGYSZERÉSZTÖRTÉNETE 1950-IG**

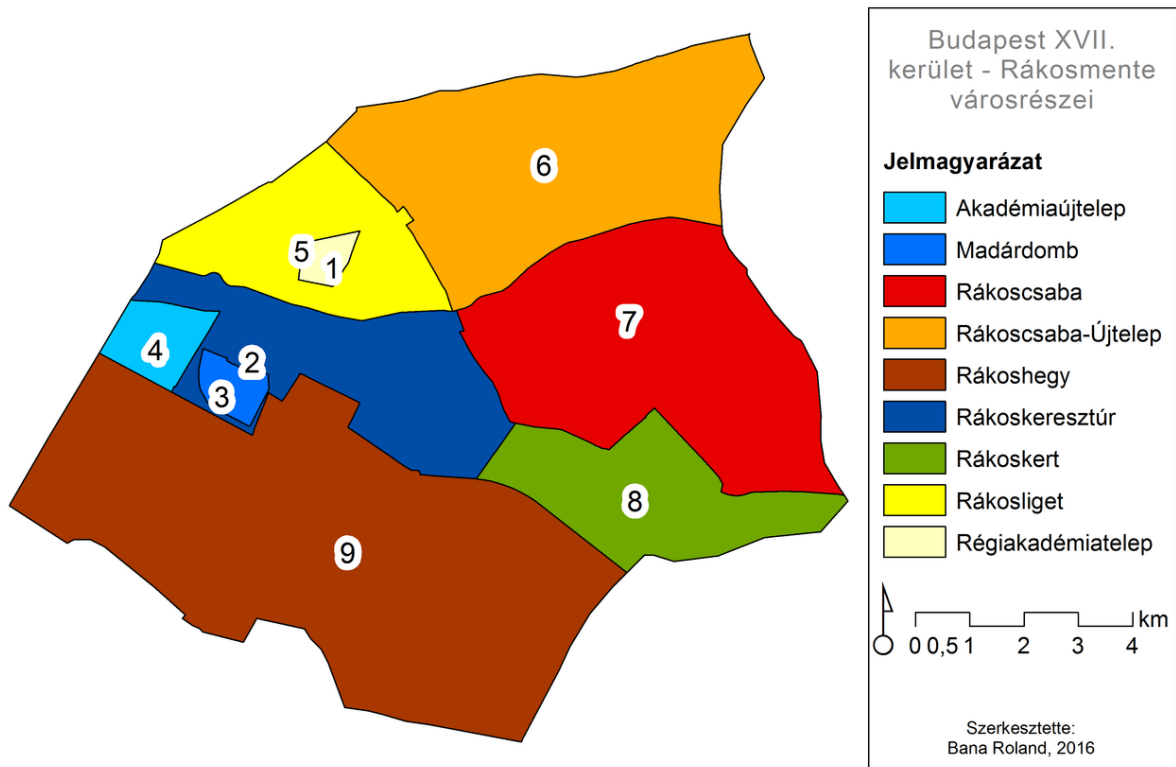
**Írta és szerkesztette: Szmodits László**

**BUDAPEST**

**2018**

## Történet

A főváros XVII. kerületének a hivatalos neve: Rákosmente. Területe 54,82 km<sup>2</sup>, így ma a főváros legnagyobb kerülete. Részei: Akadémia-újtelep, Rákoscsaba, Rákoscsaba-Újtelep, Rákos-hegy, Rákoskeresztúr, Rákoskert, Rákosliget, Régi Akadémia-telep. A térképen ez így látszik ( 1 ):



1. Régi akadémiatelep
2. Rákoskeresztúr
3. Madárdomb Lakópark
4. Helikopter lakópark
5. Akadémia-újtelep
6. Rákos-liget
7. Rákoscsaba-újtelep
8. Rákoscsaba
9. Rákos-kert
10. Rákos-hegy

### Akadémia-újtelep

A terület Vigyázó Sándornak az 1873-ban Podmaniczky Zsuzsannával kötött házassága révén került a birtokába. A fia, Ferenc utód nélkül halt meg. A birtokait és a gyűjteményét az apja akarata szerint a Magyar Tudományos Akadémiára hagyta. Az Akadémia a mezőgazdasági területeket két részre osztotta és felparcellázta. Így jött létre Rákoskeresztúr részeként a Régi Akadémiatelep. Az Akadémia-újtelep sohasem volt önálló település. Ennek érdekessége volt, hogy az összes utcáját 500-tól 545-ig tartó sorszámozással illették. A négyzethálós elrendezés helyett egy egyedi koncepciót alkalmaztak az utcák szerkezetében egy központi teret kialakítva 525. számon (2).



### Rákoscsaba

A legkorábbi neve Csaba rákosa volt. A XI. században hercegi birtok lehetett. 1067 előtt Géza eladományozta az Aba nembeli Péter ispánnak, aki a százdi monostornak adta tovább. Az 1330-as években a Széchy család birtoka. 1535 után az új birtokos Werbőczy István lett. Ezt követően több birtokos következett. A török hódoltság alatt elnéptelenedett. A lakosság pótlására svábokat és szlovákokat telepítettek be. A település lakossága részt vett a Rákóczi-szabadságharcban. II. Rákóczi Ferenc maga is eltöltött egy éjszakát a faluban 1705. VII. 4-5-én. Később 1848-ig a Laftert család birtokolta. A helyi katolikus templomban 1848. VIII. 29-én kötött házasságot Jókai Mór és Laborfalvy Róza. A lakosság zöme földműveléssel foglalkozott, de fejlett kisipar is alakult itt ki. 1920-ban 60 mester ipartestületet alapított. 1940-ben már 220 iparos működött itt. 1950. I. 1-től a XVII. kerület része lett (3).

### Rákoscsaba-Újtelep

Ez a terület helyi birtokosok tulajdonában volt. Az utolsó birtokos, gr. Zichy Domonkosné, Bolza Marietta (1911-1996) ezt házhelyekké parcelláztatta és eladta. A területet a Kavicsos-dűlő és az Anglia-dűlő alkotta. A Kavicsos dűlő homokos és kavicsos rész volt. A termőképesség szempontjából gyenge volt, mégis rizst, burgonyát és dinnyét termesztettek a lakók. Az Anglia-dűlő onnan kapta a nevét, hogy a Laftert család angol telivéreket tenyésztett itt. Jó minőségű volt a talaja, így a búza kivételével kalászos gabonát, kukoricát és burgonyát sikerrel termesztettek. 1920 után parcellázták a

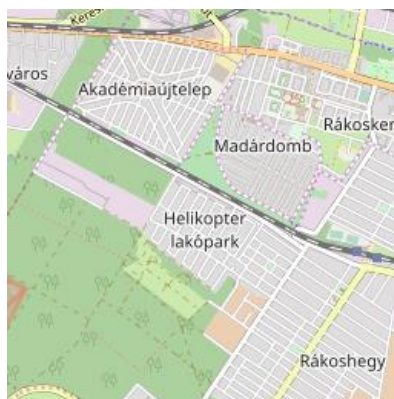
területet, amely folyamatos munkával 1940-ig tartott. Ez azért húzódtott el, mert a munkás-emberek egy részének nem volt elegendő pénze a házépítésre. Lassan megoldódott a közvilágítás és 1936-tól működött a vízmű. 1950. I. 1-től a XVII. kerület része (4).

### **Rákoshegy**

A XX. századig Rákoskeresztúrhoz tartozott és a Podmaniczky család tulajdonában volt. 1880-ban kezdődtek meg a parcellázások, a család a házhelyeket vállalkozóknak adta el. 1892-ben épült az első ház. Először Zsuzsánna-telepnek nevezték. Mivel a parcellázott házhelyek olcsók voltak, így hamar a benépesült. Az iskolában 1908-ban kezdődött meg a tanítás. 1922. I. 1-én önálló nagyközség alakult. Ekkor elvált Rákoskeresztúrtól. A település 1924-25-ben újabb parcellázás után gyorsan fejlődött. A kertés házak lakosságának a többsége közalkalmazott volt. 1930-ban 130-140 iparost tartottak nyilván. 1950. I. 1-én Budapest XVII. kerülete lett. A legújabb része a Helikopter-lakópark, amelynek a területét 2003-ban parcellázták fel (5).

### **Rákoskeresztúr**

Már a honfoglalás idején is lakott terület volt. Az első írásos nyoma 1265-ben egy oklevélből eredt Pósa rákosa néven. A középkori falu a török időkben elpusztult. 1715-ben-28-ban Aszód környéki szlovákokkal telepítették be. 1727-ben már községként szerepelt. 1770-ben újabb telepések, főleg svábok érkeztek a faluba. A Podmaniczky család birtoka volt, ők építették 1750 körül a Pesti út mentén található kastélyt. Rákoskeresztúrról 1880-ban Rákoshegy, 1907-ben Rákosliget levált és önálló települések lettek. 1950. I. 1-től a XVII. kerület része. Megemlítjük, a Rákoskeresztúri temető csak a nevében őrzi a terület nevét, valóban a X. kerülethez tartozik (6). A Madárdomb Lakópark Rákoskeresztúr része. A környezetéből kevésbé kiemelkedő, tengerszint feletti 155 méter feletti dombot 1941-ben kezdték parcellázni. Akkor még Podmaniczky-telep néven ismerték. Ezt a területet a kerületi tanács csak 1984-ben kezdte beépíteni. Óvoda, idősek otthona, orvosi rendelő, gyógyszertár és iskola is van a közelben (7).



### **Rákoskert**

A mai terület évszázadokon keresztül Rákoscsabához tartozott, így nem volt önálló település. A község túlnyomó többsége magyar volt, de a XVIII. században néhány német és szlovák családdal benépesült. A fő tevékenységük a mezőgazdaság volt. A területe tulajdonosa, Schell báróné, a család ügyvédjének, dr. Füredi Ferenc tanácsára elhatározta, hogy az 1920-1930-as évek fordulóján a birtokot felparcellázza és az így kialakított házhelyeket eladja. 1931 januárjában már készen voltak a tervek és megnyílt a Kucorgó csárda egyik bérelt termében a parcellázási iroda. Ezt a tervet 1933. II. 13-án jóváhagyta Rákoscsaba képviselőtestülete. Ez a nap volt a Rákoskert alapításának a dátuma. Dr. Füredi Ferenc javaslatot tett a vasútállomás helyére, valamint arra, hogy feltételesen megálljanak itt a vonatok. 1937-től került be a menetrendbe az állomásnév. 1950. I. 1-én lett a XVII. kerület része (8).

### **Rákosliget**

Az 1890-es években már egyre több gondot okozott Budapesten a lakáshiány. Ezt enyhítendő, az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium tervbe vette szövetkezeti alapon három, egyenként ezer lakásos munkás telep építését. A tervezetre azonnal lecsapott a Munkásbiztosító Pénztár, amely a tőkéje egy részét ingatlanokba kívánta fektetni. Így alakult meg a Munkás Otthon Házépítő Szövetkezet. Rákosliget ekkor, mint lakatlan terület, Fuchs Ignác tulajdonában volt. 1898-ban kezdődött meg az építkezés. Az alapító munkások már nem bírták a telekvásárlással és az építkezéssel együtt járó tetemes költségeket. Ezért a telkeket és házakat nem a munkások, hanem köztisztviselők, iparosok és kereskedők vásárolták meg. 1907-ben levált a terület Rákoskeresztúrról és önálló község lett. A település megőrizte a lakótelep jellegét. A Pest környéki falvak közül Rákosliget volt a legjobban közművesítve a II. világháború előtt. 1950. I. 1-én a Budapest XVII. kerületének a része lett (9).

### **Népesség (1)**

Míg Budapest lakosság száma az elmúlt évtizedekben csökkent, addig a főváros XVII. kerületének népessége lassan növekedett. Az egykori családi és kertes házak egy része megmaradt. Ugyanakkor számos új lakópark, vagy családi házas részek épültek. Néhány számadat:

1. 1870-től 2017-ig több mint 22-szeres volt a növekedés.
2. 1949-től 1990-ig több mint duplájára emelkedett a lakosság száma.
3. A legnagyobb arányú növekedés történt 1980 és 1990 között: 16038, azaz +12,8%.
4. A kerület öt gyógyszertára elegendő volt az 1930. évi népességhez, de már kevésnek bizonyult az 1949. évi lakosság számhoz.

Év	Lakosság száma	Év	Lakosság száma
1870	3924	1949	35753
1880	4301	1960	41969
1890	5135	1970	50405
1900	9157	1980	56279
1910	14391	1990	72317
1920	16312	2001	79989
1930	23049	2011	84381
1941	34876	2017	87773

## **1. Rákoscabai gyógyszertárak**

### ***Csaba Vezér gyógyszertár***

A gyógyszertár személyes üzleti jogosítványát 1908-ban Vaganszky Kázmér senior gyógyszerész nyerte el. A gyógyszertár a Kossuth Lajos utca 43. szám alatt nyílt meg. Vaganszky Kázmér senior 1915-ben meghalt. Így a gyógyszertár az özvegy haszonélvezetébe került. 1918-ban az elhunyt tulajdonos fia, dr. Vaganszky Kázmér junior nyerte el a gyógyszertár tulajdonlását, aki az államosításig vezette azt ( 10 ).

Dr. Vaganszky Kázmér junior 1889. III. 13-án született a Komárom megyei Bokodon. Apja őt is a gyógyszerészi pályára nevelte. A Budapesti Tudományegyetemen 1914-ben gyógyszerészi, 1915-ben gyógyszerészdoktori oklevelet szerzett. Felesége, Borbély Erzsébet 1902. VII. 19-én született Rákoscabán. Ő 1925-ben szerzett gyógyszerészi oklevelet a Pázmány Péter Tudományegyetemen. Az 1950 utáni munkájukról nincs információ (11).

### **Hungária gyógyszertár**

A gyógyszertár személyes üzleti jogát 1936-ban Budaházy Sándor gyógyszerész nyerte el. A gyógyszertár a Kossuth Lajos utca 149. szám alatt nyílt meg. Budaházy az államosításig maradt a tulajdonos. 1930-ban 8189 lakosa volt a községnek. Ez indokolhatta a második gyógyszertár felállítását. Azonban azt is figyelembe kellett venni, hogy a szomszédos Rákos-kertnek még nem volt saját gyógyszertára ( 12 ).

Budaházy Sándor Debrecenben született 1892. V. 2-án. A budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen 1923-ban szerzett gyógyszerészi oklevelet. Előbb 1926-tól a pécsi Petőfi gyógyszertárat bérelte. 1936-ban nyerte el Rákoscaba második gyógyszertárának a jogosítványát. A gyógyszertárat az államosításig birtokolta. Az 1950 utáni tevékenységéről nincs információ (13).

## 2. Rákoshegy

### *Megváltó gyógyszertár*

A gyógyszertár személyes üzleti jogát Lengyel Endre gyógyszerész nyerte le 1929 elején. A gyógyszertár 1929. IX. 24-án nyílt meg. A gyógyszertár az államosításig a tulajdonában maradt (14). Lengyel Endre 1891. IV. 10-én született a Torontál megyei Pancsován. A Budapesti Tudományegyetemen 1912-ben szerzett gyógyszerészi oklevelet. Budapesti gyógyszertárakban működött. Gyógyszertári jogosítványt nyert 1929 elején. A Megváltó gyógyszertárának az államosításig volt a tulajdonosa. Az 1950 utáni szakmai tevékenységét nem ismerjük (15).

## 3. Rákoskeresztúr

### *Órangyal gyógyszertár*

A gyógyszertár személyes üzleti jogát Micsinay Ernő gyógyszerész nyerte el 1892-ben. Őt követte 1904-ben Wirker János gyógyszerész, akinek az államosításig a tulajdonában volt a gyógyszertár (16).

Micsinay Ernő (Hévízgyörk, Pest megye, 1865... - Aszód, Pest megye, 1943. VI. 15.)

A Budapesti Tudományegyetemen 1888-ban gyógyszerészi oklevelet szerzett. A rákoskeresztúri Órangyal gyógyszertár alapítója volt. 1904-ben Aszódra költözött és a helyi takarékpénztárban vállalt állást, ahol később igazgatóként működött. Természettudományt oktató az aszódi evangélikus algimnáziumban. Jelentős szerepe volt abban, hogy főgimnáziummá fejlődött az oktatási intézmény. 1923-ban kormánytanácsosi címmel tüntették ki. 1943. VI. 15-én érte a halál Aszódon (17).

Wirker János (Pest, 1871... - Budapest, 1952. IX. 13.)

A Budapesti Tudományegyetemen 1893-ban szerzett gyógyszerészi oklevelet. Előbb külföldi tanulmányutakat tett. 1904-től a rákoskeresztúri Órangyal gyógyszertár tulajdonosa volt az államosításig. Beretvás Tamással és Funk Józseffel együtt 1912-ben kezdeményezte a Magyarországi Gyógyszerész Egyesület Dél-pesti kerületének a létrehozását. Ő volt a kerület elnök-helyettese. Hobbija volt a vadászat és az ebtenyésztés. A kutyák férgességének kihajtására pilulát készített és forgalmazott. A sztrichnin helyett a dúvad-írtásra hatásági méregengedélyes foszfor-szirupot gyártott és forgalmazott. Számos más társadalmi szervezet tagja volt (18, 19).

## Rákosliget

### *Nemzeti Zászló gyógyszertár*

A gyógyszertár személyes üzleti jogát 1910-ben Madersprach Ferenc gyógyszerész nyerte el. A gyógyszertár tulajdonjogát 1930-ban átadta a fiának, dr. Madersprach Endrének, aki az államosításig volt a gyógyszertár tulajdonosa (20).

Madersprach Ferenc (Pest, 1865... - Budapest, 1952. VII. 5.)

A Budapesti Tudományegyetemen 1887-ben szerzett gyógyszerési oklevelet. Előbb Rákosfalván, majd 1907-től rövid ideig Kalocsán és Kunszentmártonban volt gyógyszerész. 1910-ben alapította meg a rákos-ligeti Nemzeti Zászló gyógyszertárat. Az I. világháborúban egy szükségkórház létesítéséért kitüntették. 1930-tól a fia, dr. Madersprach Endre volt az államosításig a tulajdonos.

Dr. Madersprach Endre (Budapest, 1903. VIII. 31. - Budapest, 1953...)

A Pázmány Péter Tudományegyetemen 1925-ben gyógyszerési, 1928-ban gyógyszerész doktori oklevelet szerzett. 1930-ban lett a családi gyógyszertár tulajdonosa az államosításig (21, 22).

Az alábbi gyógyszerész már nem működött a kerületben, de 1923-tól 1941-ig Rákos-ligeten élt:

Hackenberger László (Losonc, Nógrád vármegye, 1859... - Rákos-liget, 1941. I. 5.)

A Budapesti Tudományegyetemen 1879-ben gyógyszerési oklevelet szerzett. 1891-től Csontváry-Kosztka Tivadar Nógrád megyei gácsi Kereszt gyógyszertárát bérelte. 1905-től az Arad megyei Kurtics Isteni Gondviselés gyógyszertárának volt a tulajdonosa. 1912-1918 között a Pozsony megyei Magyar-diószeg Szentháromság gyógyszertárának volt a tulajdonosa. Egy újfajta vallás, az új sálemista közösség tagja volt. Teozófiai szakíró. Sabis Lászlóval szerkesztette a Magyar Ifjúság egyetlen számát, 1939. okt. 6-i megjelenéssel (23).

## **Irodalom**

1. wikipedia.org/wiki/Budapest\_XVII.\_kerulete.
2. wikipewdia.org/wiki/Akadémaiújtelep.
3. Budapest Lexikon. Akadémiai Kiadó, Budapest, II. kötet, 346 (1993).
4. wikipedia.org/wiki/Rakoscsaba-újtelep.
5. wikipedia.org/wiki/Rakoshegy.
6. Budapest Lexikon. i. m. II. kötet, 347.
7. wikipedia.org/wiki/Madárdomb.
8. wikipedia.org./wiki/Rakoskert.
9. Budapest Lexikon. i.m. II. kötet, 347.
10. Horváth László: A gyógyszerészet megjelenése és fejlődése Pest-Pilis-Solt-Kiskun Vármegye északi kerületében. Egyetemi doktori értekezés. Budapest, 76 (1993).
11. Beniczky Péter: Az egyetemi gyógyszerészképzés vizsgálata 1851-1950-ig. Melléklet, Budapest, 115, 145 (1991).
12. Horváth László: i. m. 76.
13. Beniczky Péter: i. m. 132.
14. Horváth László: i. m. 76.
15. Beniczky Péter: i. m. 107.



16. Horváth László: i. m. 75.
17. Asztalos István: Az aszódi evangélikus középiskola története, 1728-1948. Múzeumi füzetek. Aszód, (2003).
18. F. Szabó Géza: Pest-Pilis-Solt-Kiskun Vármegye ismertetője és címtára. 1930-1931. Budapest, 102 (1931).
19. Rákosvidék, 12, 29, 5 (1912).
20. Horváth László: i. m. 75-76.
21. Beniczky Péter: i. m. 49.
22. F. Szabó Géza: i. m. 107.
23. Gulyás Pál: A magyar írók élete és munkái. Budapest, XII. kötet, 33 (1993).